

Suggesties voor een Amerikaans aanpassings-beleid

Nationale economische en monetaire beslissingen in de Verenigde Staten zijn beslissingen die de wereldeconomie en het internationale monetaire systeem significant kunnen beïnvloeden en dat ook doen. Het *ESB*-nummer van 11 september jl. over „Vier jaar Reaganomics” gaf daarvan enkele illustraties. In deze column zou ik een aantal gebieden waarin de internationale verantwoordelijkheid van de Verenigde Staten zeer duidelijk naar voren komt systematisch, alhoewel kort, willen behandelen, niet alleen in beschrijvende zin, maar ook in termen van noodzakelijke aanpassingen van het Amerikaanse beleid. De indruk wordt wel eens gewekt dat aanpassingen („adjustments”) alleen maar moeten komen van de kant van ontwikkelingslanden. Het zal echter duidelijk zijn, dat deze eveneens moeten komen van de zijde der rijke landen en in de eerste plaats van de Verenigde Staten.

Laat ik de betreffende gebieden onmiddellijk vertalen in uitdagingen, zodat de beleidsindicaties meteen duidelijk zijn. Ik zie vijf uitdagingen:

1. het reduceren van het in absolute termen grote begrotingstekort;
2. het stabiliseren van de internationale financiële situatie;
3. het versterken van het verzwakte internationale-handelstelsel;
4. het beheren en beheersen van de delicate internationale schuldensituatie;
5. het medewerken aan de dekking van de kapitaalbehoeften van de ontwikkelingslanden.

De manier en het tijdstip waarop de Verenigde Staten deze uitdagingen te lijf gaan, zullen de toestand van de wereldeconomie gedurende een reeks van jaren bepalen. De Verenigde Staten zijn nog steeds het middelpunt van het internationale economische en monetaire stelsel. Het is echter eveneens een feit – en dat is een deel van de nieuwe economische realiteit dat hier overigens verder niet behandeld zal worden –, dat Europa, Japan en de Verenigde Staten de internationale economische en monetaire verantwoordelijkheden beter moeten delen. In het geval van de Verenigde Staten zijn vooral veranderingen in het binnenlandse beleid zeer belangrijk. Internationale initiatieven zijn, zoals gezegd, hier bijna synoniem met veranderingen in het nationale beleid.

De eerste uitdaging gaat over het begrotingstekort, dat in direct verband staat met

de tweede, namelijk de stabilisering van de internationale financiële situatie. Alle prognoses van het tekort tonen aan, dat dit groter zal worden: zelfs bij een economische groei van 3 tot 3½% per jaar en een verlaging van de rentevoet van 2%-punten zal het tekort groeien van meer dan 200 miljard dollar in 1985 tot zo'n kleine 300 miljard dollar in 1989. Het lijkt dus moeilijk voor de Verenigde Staten om „uit het tekort te groeien”. De nationale schuld van de Verenigde Staten staat op dit ogenblik op zo'n 1.400 miljard dollar en zal zo'n kleine 3.000 miljard dollar bedragen aan het eind van dit decennium. Het handelstekort loopt nu op tot 120 miljard dollar in 1985. De Verenigde Staten lenen ongeveer 100 miljard dollar per jaar van andere landen. Dit jaar zijn de Verenigde Staten een schuldenland geworden, voor het eerst sinds 1914. Als dit zo doorgaat, heeft Amerika binnen drie jaar een internationale schuld van driehonderd miljard dollar. Dat is meer dan Mexico, Brazilië en Argentinië te zamen, althans op dit moment! Terwijl Amerika de arme landen aanmaant orde op zaken te stellen, doet het interessante feit zich voor dat de Verenigde Staten zelf nauwelijks zouden voldoen aan de normen om een IMF-lening te verkrijgen. Hoe lang kan een land, dat zich hoe langer hoe dieper bij andere landen in de schulden steekt 's-werelds economisch leider blijven, alsmede de sterkste politieke machtsfactor? Het tekort moet dus naar beneden. Niet omdat het in relatieve termen zo groot is, maar omdat in absolute termen de bedragen zo enorm zijn, dat zij de stabiliteit van de wereldeconomie bedreigen. De uitgaven voor vrede en veiligheid, voor gezondheidszorg en voor landbouwsubsidies moeten veel strenger in de hand worden gehouden. Daarnaast kunnen er ook hogere belastingopbrengsten komen, o.a. door de meeste aftrekposten op rente af te schaffen. Amerika is één van de weinige landen waar alle betaalde renteposten kunnen worden afgetrokken van de belastingen. Daarnaast is het, in het licht van het feit, dat financiële transacties veel en veel groter zijn dan internationale handelstransacties (zo'n 20 tot 30 triljoen dollar vergeleken met zo'n 2 tot 3 triljoen dollar) van het allergrrootste belang, dat de ministers van Financiën van de belangrijkste landen elke drie of vier maanden bij elkaar komen om hun macro-economische beleid en het wisselkoersbeleid te coördineren.

De derde uitdaging ging om de versterking van een verzwakt internationaal-handelstelsel. De tendentie in de wereld gaat naar een steeds meer „beheerste” internationale handel: 50% van de wereldhandel wordt nu reeds op de één of andere manier beheerd door regeringen. Deze trend kan men ook in de Verenigde Staten waarnemen, waar regionale en bilaterale handels-overeenkomsten steeds meer schering en inslag worden. Deze neiging leidt tot een „balkanisering” van de internationale handel. Als dat zo doorgaat, wordt de GATT net zo achterhaald als het Bretton-Woodsstelsel van vaste wisselkoersen. De economische „efficiency” die Amerika in het buitenland predikt, moet het ook thuis zelf praktiseren. Dit zou gedaan kunnen worden door bij voorbeeld alleen maar protectionistische maatregelen in te voeren onder zeer uitzonderlijke omstandigheden

en onder zeer specifieke condities. Amerika zou ook veel meer aan zijn „menschelijk kapitaal” moeten doen in dit opzicht. De wereld wordt verblind door de „centres of excellence” en de geweldige onderzoeksresultaten die worden behaald. Daarom ziet men voorbij aan de miljoenen functionele analfabeten die in het land rondlopen en de grote problemen die men heeft om de kwaliteit van het lager en middelbaar onderwijs op peil te houden.

De laatste twee uitdagingen zijn ook weer gerelateerd, namelijk die van het beheren van de internationale schuldensituatie en die van het dekken van de kapitaalbehoeften van de ontwikkelingslanden. De meeste derde-wereldlanden hebben op het ogenblik grote moeite om aan nieuw kapitaal te komen omdat de commerciële banken, na de euforie van de jaren 70, nu grote aarzelingen hebben om zich verder te committeren. Het is in het eigenbelang van de Verenigde Staten om er zorg voor te dragen, dat deze landen toegang blijven behouden tot de kapitaalmarkten. De economische kosten van het stopzetten van de betalingen van rente en aflossingen, alsmede van het verdwijnen van exportmarkten zullen zeer duidelijk zijn. Daarom moeten de Verenigde Staten stappen ondernemen die er voor zorgen, dat het kapitaal van de Wereldbank wordt verduubeld en dat de Wereldbank eveneens een actievere rol gaat spelen als coördinator van de commerciële banken om particulier kapitaal naar de ontwikkelingslanden te laten blijven vloeien.

Te lang, eigenlijk reeds sinds het Marshall-plan, hebben de Verenigde Staten een beleid gevoerd alsof de rest van de wereld niet bestond. Zij moeten nu hun economische en monetaire zaken zodanig beheren, dat het internationale financiële en handelstelsel wordt versterkt in plaats van verzwakt. Hierboven heb ik een klein aantal suggesties gedaan hoe dat zou kunnen gebeuren. Voor diegenen, die weer eens menen dat dit dromen zijn niet gebaseerd op de harde realiteit verwijs ik naar de zeer recente ontwikkelingen die zich hebben afgespeeld en die in de richting gaan van een aantal suggesties die hier zijn gedaan. De bijeenkomst van de ministers van Financiën van de Verenigde Staten, Japan, West-Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk – nota bene op initiatief van de Verenigde Staten – heeft een duidelijke stellingname opgeleverd tegen het dreigende protectionisme in de Verenigde Staten en een gezamenlijke actie tegen de te hoge dollarkoers. De nieuwe Amerikaanse minister van Financiën is er eveneens van overtuigd, dat de Wereldbank veel minder aangevallen moet worden door het Congres en door de Amerikaanse regering maar moet worden gestimuleerd en dat haar acties moeten worden uitgebreid.

Eén zwaluw maakt nog geen zomer, maar het lijkt weer eens een illustratie te zijn van het feit, dat de politieke haalbaarheid van een beleidssuggestie een zeer relatief begrip is. Wat onmogelijk lijkt vandaag, is morgen heel gewoon.

L.J. Emmerij